

Η διδασκαλία της άσκησης των αντιποίνων κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα σε ψηφιακό περιβάλλον.

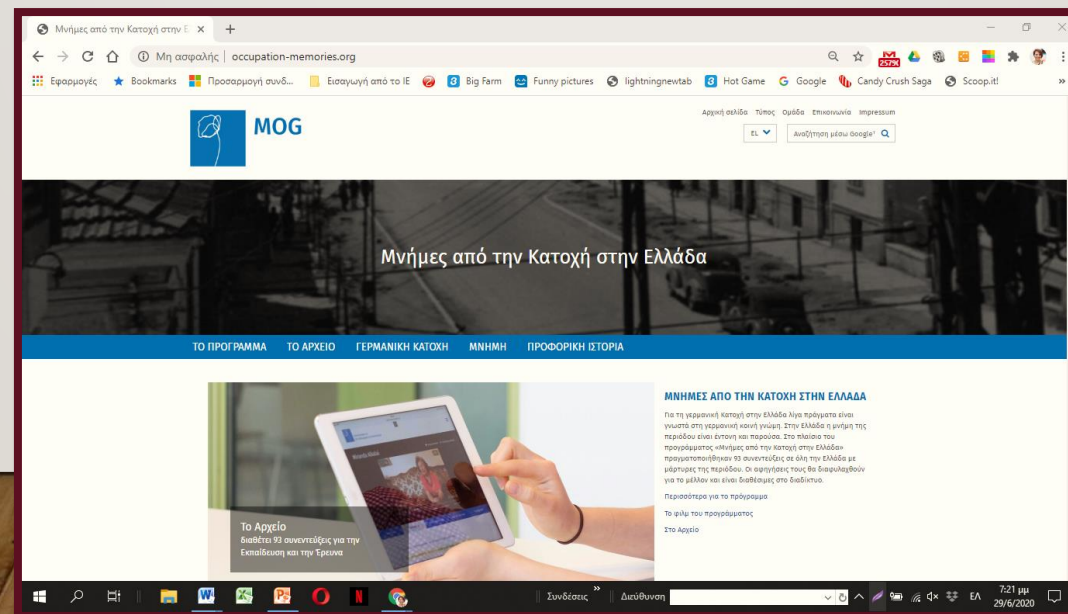
Ζέτα Παπανδρέου

Διδάκτωρ Διδακτικής της Ιστορίας

Διδάσκουσα στο Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστημίου Αιγαίου

- Το πρόγραμμα «Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα» διεξάγεται στο Κέντρο Ψηφιακών Συστημάτων (Center für Digitale Systeme, CeDiS) του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου.

- Διευθυντής του προγράμματος είναι ο καθηγητής Νίκος Αποστολόπουλος του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Βερολίνου. Επιστημονικά υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο Χάγκεν Φλάισερ, ομότιμος καθηγητής Νεότερης Ιστορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το αρχείο MOG διαθέτει 93 συνεντεύξεις διαθέσιμες για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς (<http://www.occupation-memories.org/>)

Το πρόγραμμα διαφυλάσσει τη μνήμη για τη γερμανική κατοχή Ελλήνων και Ελληνίδων πληροφορητών.

Οι μάρτυρες μεταδίδουν τις πολλαπλές όψεις της περιόδου. Οι μάρτυρες αφηγούνται την εμπειρία τους από την περίοδο αλλά και τις όψεις της ζωής τους μετά το 1945, αναφέρονται στην συνολική πορεία της ζωής επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

Αλεξάνδρου-Κοτσιρή,
Φραντζέσκα

Εμπειρία: Καθημερινότητα
Διάρκεια: 0 h 33 min

Αλεξίου, Χρήστος

Εμπειρία: Καθημερινότητα,
Αντίσταση
Διάρκεια: 5 h 07 min

Αλκαλάη, Μιράντα

Εμπειρία: Διαφυγή, Διώξεις
Εβραίων
Διάρκεια: 0 h 49 min

Αντωνογιωργάκης, Δημήτριος

Εμπειρία: Αντίσταση, Αντίποινα
και εκτελέσεις
Διάρκεια: 1 h 37 min

Ασσέρ-Πάρδο, Ροζίνα

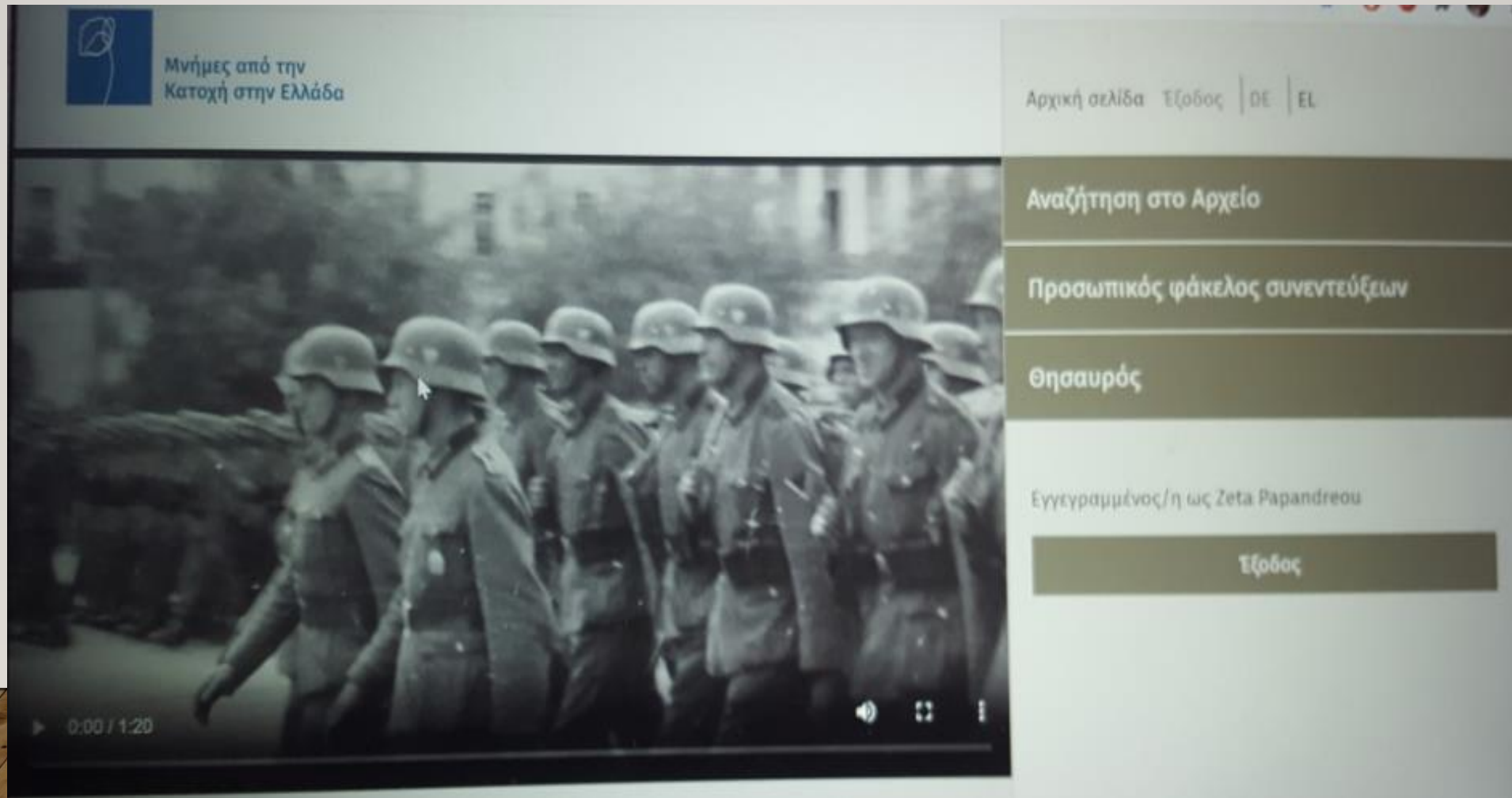
Εμπειρία: Διαφυγή, Διώξεις
Εβραίων
Διάρκεια: 1 h 17 min

Βαβουράκης, Γεώργιος

Εμπειρία: Αντίσταση
Διάρκεια: 1 h 24 min

Αρχείο: Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα (Memories of Occupation in Greece, MOG)

Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα

Αρχική σελίδα | Έξοδος | DE | EL

Αναζήτηση στο Αρχείο

Προσωπικός φάκελος συνεντεύξεων

Θησαυρός

Εγγεγραμμένος/η ως Zeta Papandreou

Έξοδος

0:00 / 1:20

The screenshot displays the MOG website interface. At the top left, there is a logo and the text 'Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα'. The main content area features a video player showing a black and white photograph of soldiers in a line. Below the video player, there is a navigation menu with several options: 'Αναζήτηση στο Αρχείο', 'Προσωπικός φάκελος συνεντεύξεων', 'Θησαυρός', and 'Εγγεγραμμένος/η ως Zeta Papandreou'. A 'Έξοδος' button is located at the bottom of the menu. The video player shows a progress bar at 0:00 / 1:20.

Ενότητα Αντίποινα

Κύριοι πληροφορητές από το πρόγραμμα από το MOG είναι η Γιώτα Κολιοπούλου – Κωνσταντοπούλου και ο Αργύρης Σφουντούρης.

Διδακτικοί στόχοι

- ❖ Αποτίμηση των επιπτώσεων της Κατοχής στην ελληνική κοινωνία.
- ❖ Εξέταση των μορφών και της σημασίας της αντίστασης των Ελλήνων εναντίον των δυνάμεων Κατοχής.
- ❖ Μελέτη των τριών αρχών άσκησης γερμανικών αντιποίνων.
- ❖ Χρονολογικός προσδιορισμός των βασικών αρχών άσκησης αντιποίνων και κριτική εξέταση των μεταξύ τους διαφοροποιήσεων.

❖ Επεξεργασία μαρτυριών επιζησάντων από διαφορετικούς ελληνικούς τόπους και συζήτηση σχετική με τη δραματική αλλαγή που προκάλεσαν τα τραυματικά ιστορικά γεγονότα στη ζωή των πληροφορητών.

❖ Κατανόηση της διαδικασίας του πένθους και της υποβόσκουσας οδύνης των ιστορικών υποκειμένων και κοινωνιών.

❖ Διερεύνηση των τρόπων αναζωπύρωσης της μνήμης με τη δημιουργία σχετικών μνημείων ή μουσείων και τη διοργάνωση εκδηλώσεων μνήμης.

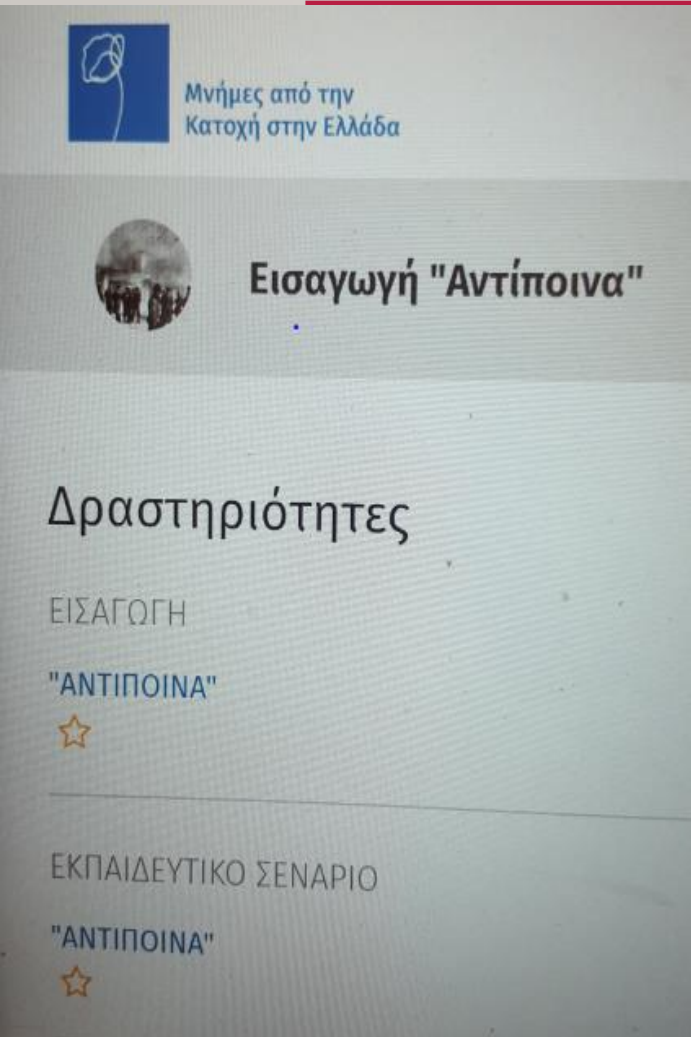
❖ Αποτίμηση της σημασίας σύνδεσης των αποζημιώσεων με την ηθική αποκατάσταση των θυμάτων και των οικογενειών τους.

ΔΟΜΗ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική μας πρόταση η οποία απευθύνεται σε μαθητές / τριες του Γυμνασίου και του Λυκείου είναι διαρθρωμένη στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Εισαγωγή
- Κεφάλαιο: Γιώτα Κολιοπούλου – Κωνσταντοπούλου
- Κεφάλαιο: Αργύρης Σφουντούρης

Ψηφιακά εργαλεία εκπαιδευτικής πλατφόρμας: βιογραφικό σημείωμα, χάρτης, λεξικό, χρονολόγιο, φωτογραφίες πληροφορητή, επισκόπηση κεφαλαίων, απομαγνητοφωνημένο κείμενο της συνέντευξης.

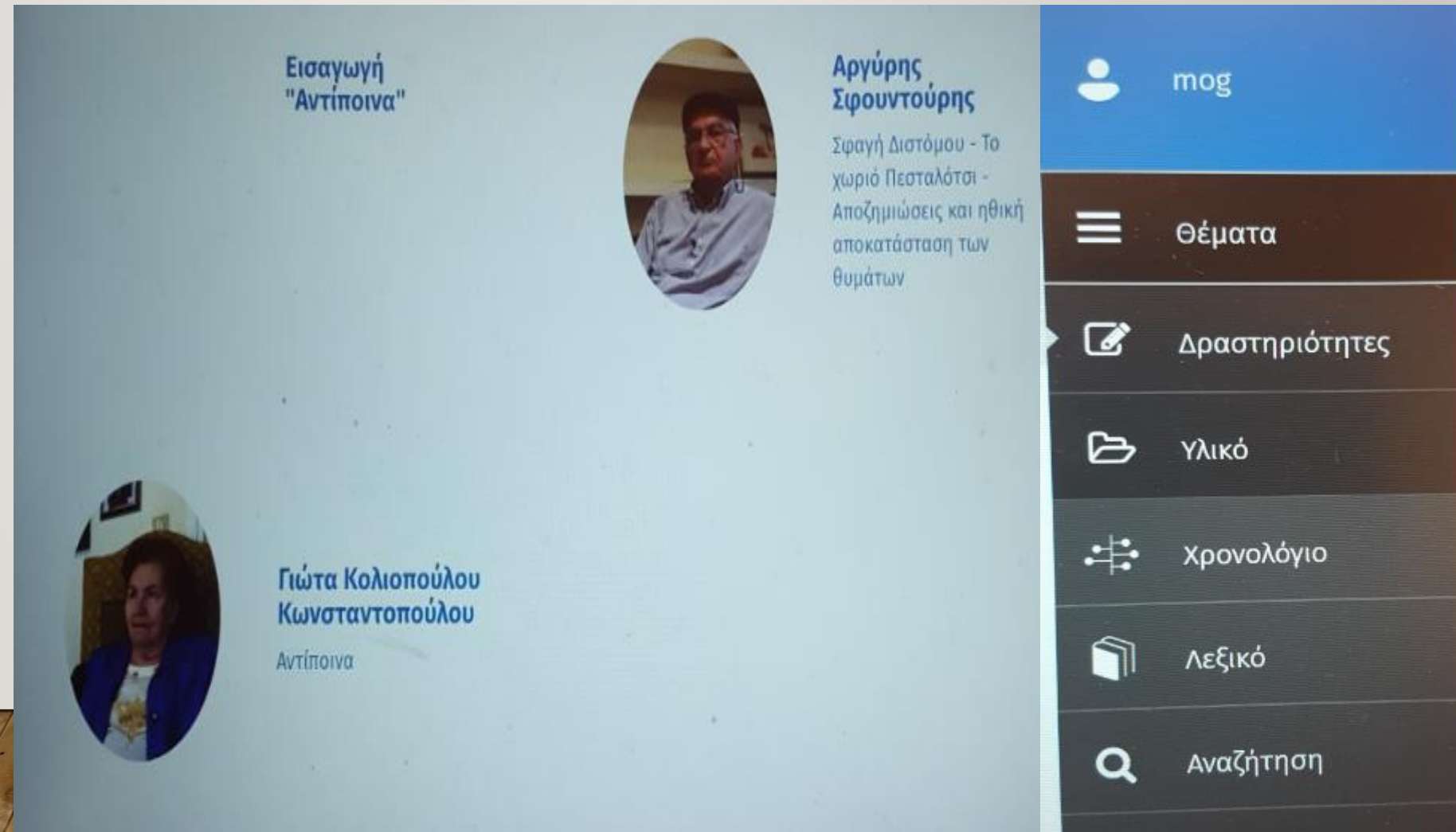
Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα

Εισαγωγή "Αντίποινα"

Δραστηριότητες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
"ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ"
☆

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ
"ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ"
☆

Εισαγωγή "Αντίποινα"

Αργύρης Σφουντούρης
Σφαγή Διστόμου - Το χωριό Πεσταλότσι - Αποζημιώσεις και ηθική αποκατάσταση των θυμάτων

Γιώτα Κολιοπούλου Κωνσταντούλου
Αντίποινα

mog

Θέματα

Δραστηριότητες

Υλικό

Χρονολόγιο

Λεξικό

Αναζήτηση

Αργύρης Σφουντούρης

👤 ποσ

Δραστηριότητες

Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΔΙΣΤΟΜΟΥ

Η σφαγή του Διστόμου

Συγκάλυψη της απόλυτης παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η γερμανική τακτική άσκησης αντιποίνων

"ΚΑΤΑΛΑΒΑΜΕ ΟΤΙ ΗΜΑΣΤΑΝ ΤΕΛΕΙΩΣ ΟΡΦΑΝΑ"

Στάθης Σταθάς "Εδώ το λένε Δίστομο"

Επισκόπηση κεφαλαίων Απομαγνητοφώνηση

- 00:00 Η σφαγή του Διστόμου (1)
- 14:21 "Την επόμενη μέρα ... δεν κοιμόμαστε στο χωριό" (2)
- 17:38 Στο ορφανοτροφείο (3)
- 20:44 Από την Ελλάδα στην Ελβετία: Το χωριό Πεσταλότσι (4)
- 24:09 Ο Αργύρης σπουδάζει στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης (5)
- 26:39 "Γιατί έγινε όλο αυτό;" (6)
- 28:37 Το τραγικό συνέχισμα του δράματος (7)

☰ Θέματα

📍 Σύντομο βιογραφικό

📝 Δραστηριότητες

📁 Υλικό

📅 Χρονολόγιο

📖 Λεξικό

🔍 Αναζήτηση

Με την Ενότητα «Καταλάβαμε ότι ήμασταν τελείως ορφανά» (Δραστηριότητα: Στάθης Σταθάς: Εδώ το λένε Δίστομο) και με την Ενότητα Στο ορφανοτροφείο (Δραστηριότητα: Τρώει κάτι το παιδί, δε θα πεθάνει)

οι μαθητές / τριες είναι σε θέση να κατανοήσουν την απήχηση και τις συνέπειες των αποτρόπαιων γεγονότων της 10 ης Ιουνίου 1944 στους κατοίκους του Διστόμου.

Δραστηριότητα: Στάθης Σταθάς: Εδώ το λένε Δίστομο

- Αφού ακούσετε το τραγούδι *Εδώ το λένε Δίστομο* σε δύο διαφορετικές εκτελέσεις, με την Χαρούλα Τσαλπαρά: YouTube. [Χαρούλα Τσαλπαρά, Πιάνο και τραγούδι. Εδώ το λένε Δίστομο.](#) Ανακτήθηκε 14/05/2020.

και με τον Λουκά Τζιτζώκο: YouTube. ["Εδώ το λένε Δίστομο"](#). Ανακτήθηκε 14/05/2020.,

διαβάστε α) τη μαρτυρία του Στάθη Σταθά για την αποσιώπηση του τραύματος στην οικογένειά του και β) τους στίχους του για το τραγούδι *Εδώ το λένε Δίστομο* που γράφτηκαν στη δεκαετία 1980

και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τι είδος τραγουδιού σας θυμίζουν;
- Τι ανακοινώνεται με αυτό το τραγούδι;
- Ποιες πληροφορίες περιέχουν η μαρτυρία και το τραγούδι;
- Ποια αξία υποθέτετε πως έχει για τον στιχουργό η έξοδος από τη σιωπή των παιδικών και εφηβικών του χρόνων και το γεγονός της μελοποιημένης ακρόασης των στίχων του;
- Το συγκεκριμένο τραγούδι ενισχύει τα ήδη υπάρχοντα συναισθήματα οδύνης για το γεγονός;

Δραστηριότητα εμπάθυνας

Τραγούδια μοιρολόγια και ταυτόχρονα ανακοίνωση οδυνηρών ειδήσεων

Οι στίχοι του τραγουδιού *Εδώ το λένε Δίστομο* γράφτηκαν από τον Στάθη Σταθά στη δεκαετία 1980. Πρωτοτραγουδήθηκε από τον Λουκά Τζιτζόκο. Με έναν πολύ ιδιαίτερο τρόπο, όπως διαπιστώσατε, διασκευάστηκε από την Χαρούλα Τσαλπαρά στο πλαίσιο της παρουσίασης του βιβλίου της Καίτης Μανωλοπούλου *Αθέριστος Ιούνης – Δίστομο 1944*. Αθήνα: Εκδόσεις Βεργίνα (Μέγαρο Μουσικής Αθηνών 22/9/2016).

Ακούστε τώρα και δύο παραδοσιακά τραγούδια που θρηνούν με συγκλονιστικό τρόπο για τα αποτρόπαια γεγονότα της σφαγής και ταυτόχρονα, όπως η παράδοση αιώνων απαιτεί, λειτουργούν και ως φορέας ειδήσεων.

- *Το δόλιο Δίστομο*, τραγούδι του Αραχωβίτη μουσικού Αντώνη Σακκελαρίου. Τραγουδά ο Σταύρος Καλούμενος. Ηχογραφήθηκε στην Αμερική το 1945.

YouTube. [Το δόλιο Δίστομο](#). Ανακτήθηκε 14/05/2020.

- *Τρεις μαυροφόρες*, τραγουδά ο Δημήτρης Ζάχος. Παίζουν ο Γιάννης Βασιλόπουλος κλαρίνο και ο Γιώργος Κόρος βιολί.

YouTube. [Τρεις μαυροφόρες – Δημήτρης Ζάχος](#). Ανακτήθηκε 14/05/2020.

Μπορείτε να εντοπίσετε τον διαφοροποιημένο τρόπο που περιγράφονται μελοποιημένα τα γεγονότα της 10ης Ιουνίου 1944 στη δεκαετία του 1940 και στη δεκαετία του 1980; Πώς αποτυπώνονται τότε στη συλλογική μνήμη και πώς τα τελευταία χρόνια;

Όσα παιδιά ασχολούνται με τη μουσική (ενδεικτικά αναφέρουμε κάποια όργανα που ενδεχομένως παίζουν και εύκολα μπορούν να μεταφερθούν στο χώρο της τάξης, όπως ντραμς, κιθάρα, τουμπελέκι) μπορούν να αντιπροτείνουν στα τραγούδια που άκουσαν ένα αυτοσχέδιο δικό τους μουσικό κομμάτι.

Ένα
μικροκαμωμένο
αγόρι -
Φωτογραφία

Το γράμμα του
Αϊνστάϊν -
Ντοκουμέντο

Γιόχαν Χάινριχ
Πεσταλότσι -
Φωτογραφία

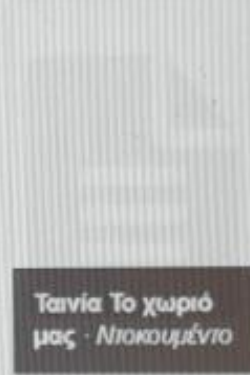
Το χωριό
Πεσταλότσι -
Ντοκουμέντο

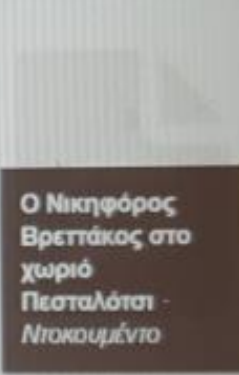
Ζώντας στο
χωριό
Πεσταλότσι -
Φωτογραφία

"Μητέρα" στο
χωριό
Πεσταλότσι -
Φωτογραφία

Ταινία Το χωριό
μας - Ντοκουμέντο

Ο Νικηφόρος
Βρεττάκος στο
χωριό
Πεσταλότσι -
Ντοκουμέντο

Ο Αργύρης με
τον φίλο του
Κώστα -
Φωτογραφία

Στιγμές
ξεγνοιασίας -
Φωτογραφία

Η βιογραφία του
Αργύρη
Σφουντούρη -
Φωτογραφία

Ελληνικός
δημοσικός χορός
στο Πεσταλότσι -
Φωτογραφία

Γιατί επέζησα; Γιατί δε σκοτώθηκα κι εγώ; Μπορεί να αφήσει κανείς πίσω του το παρελθόν, αυτή τη βαριά μαύρη σκιά; Κοιτάζω τον κόσμο και ρωτώ. Αλήθεια το θέλετε αυτό; Είναι όπως ακριβώς θυμάμαι τον εαυτό μου. [Το μικρό παιδί της φωτογραφίας] σφίγγει τα δόντια. Δεν σκέφτεται καν να γελάσει. Τα μάτια ορθάνοιχτα. Κοιτάζει τον κόσμο και ρωτά. Όταν στα τρία σου βρίσκεσαι ξαφνικά στο δρόμο, χωρίς σπίτι και γονείς, όσο κι αν με φρόντιζαν μεγάλες αδερφές, παππούς, γιαγιά, όλα όσα θεωρούσα κόσμο μου είχαν καταρρεύσει, μαζί με το νόημα της ζωής. Μέχρι σήμερα αναρωτιέμαι. Μπορεί να είναι δυνατόν; Ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη να μην επιτρέψει να συμβεί ξανά κάτι τέτοιο;»

Η ιστορία μιας φωτογραφίας Αποζημιώσεις και ηθική αποκατάσταση των θυμάτων

"Δεν απαιτούμε, απαιτούμε" Μ. Γλέζος

Βασίλειος Παπαδόπουλος
Vasilios Papadopoulos

01:03 video
padlet drive

Τα εγκλήματα στο Δίστομο δεν
παραγράφηκαν - Δεν τα
ξεχνάμε!

ΥΠΟΒΕΗ
«ΔΙΣΤΟΜΟ»

PDF document
padlet drive

Να συγχωρούμε και να μη
ληθμονούμε.

Εμμανουήλ Σταυρούλης
Emmanuel Stavrulakis

00:49 video
padlet drive

Η έννοια της υλικής και
ηθικής επανόρθωσης
(Wiedergutmachung)
σημαίνει την καταβολή
χρηματικού ποσού και,
ταυτόχρονα, αναφέρεται
στην απάλυνση του πόνου
σε περίπτωση υλικής

ΟΧΙ ΣΤΗΝ
ΕΤΕΡΟΔΙΚΙΑ ΓΙΑ ΤΑ
ΝΑΖΙΣΤΙΚΑ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ
ΠΟΛΕΜΟΥ

Η εμπειρία έχει δείξει
πως, σε ό,τι αφορά τη
διαχείριση τραυματικών
καταστάσεων, η απόδοση
δικαιοσύνης μέσω
συλλογικών λύσεων έχει
ως αποτέλεσμα την ομαλή
μετάβαση στον ειρηνικό

Έχει σημασία η αναζήτηση
του μέτρου μεταξύ της
ηθικής δικαίωσης των
θυμάτων, της
αποκατάστασης για τις
αποτρόπαιες παραβιάσεις
των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων και της

12:05 pm

Στο πρώτο στάδιο, στην Ενότητα *Η ζωή πριν τον πόλεμο* (Δραστηριότητα: «Εκείνο που γνωρίζω, όμως, τα Καλάβρυτα από το 1926 είχανε μια πρόοδο τρομερή»), οι μαθητές /τριες μελετούν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές οι οποίες αναφέρονται στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της κωμόπολης των Καλαβρύτων, κυρίως κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.

❑ Στο δεύτερο στάδιο, στην Ενότητα *Μετά* ήρθαν οι *Πίκρες* και μας *σκεπτάσανε*

(Δραστηριότητες: «*Επιχείρηση Καλάβρυτα*» - «*Γυναίκες, γυναίκες μας σκότωσαν τους άντρες*». *Καλάβρυτα: 13 Δεκεμβρίου 1943 – Αρχές άσκησης αντιποίνων – «Γερμανέ στρατιώτη, κοίτα πάντα γύρω σου. Είσαι εντελώς μόνος»*)

εξετάζουν τον μεθοδικό τρόπο με τον οποίο οι Γερμανοί προσπαθούσαν να εξοντώσουν οποιαδήποτε ελληνική αντιστασιακή δράση και μέσω της εικαστικής έκφρασης γνωρίζουν ιστορικά στοιχεία σχετικά με τη μαζική εκτέλεση των Καλαβρυτινών στις 13 Δεκεμβρίου 1943.

Δραστηριότητα: «Γυναίκες, γυναίκες μας σκότωσαν τους άντρες».

- Παρακολουθήστε στη συνέντευξη πώς περιγράφει η Γιώτα Κολιοπούλου – Κωνσταντοπούλου τη μαρτυρική ημέρα της 13ης Δεκεμβρίου 1943.

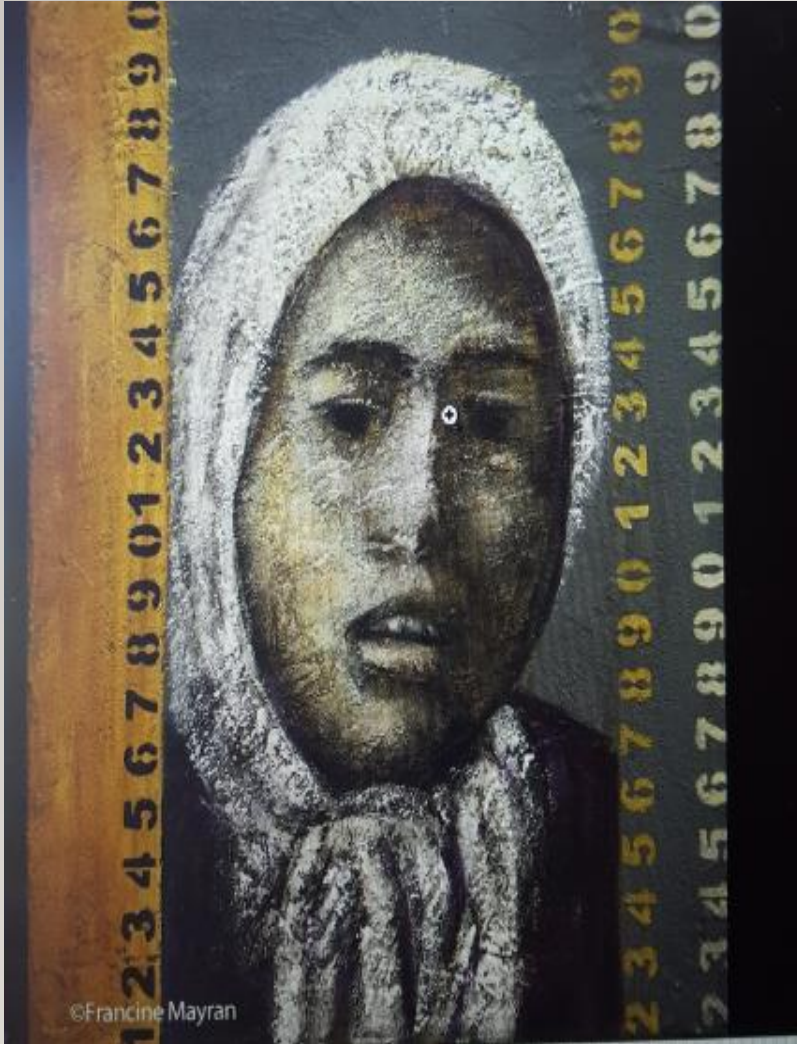
- Στα έργα του Σπύρου Βασιλείου, του Γιώργου Βελισσαρίδη, του Τηλέμαχου Κάνθου, του Ιωάννη Κυριακίδη και της Αγλαΐας Κυριακοπούλου τα οποία υπάρχουν στο πρόσθετο υλικό, απεικονίζεται ο θρήνος και η απόλυτη οδύνη των επιζησάντων στα Καλάβρυτα.

Βασιλείου Σπύρος: «Καλάβρυτα», ξυλογραφία, 9,8x10 εκ., 1947.

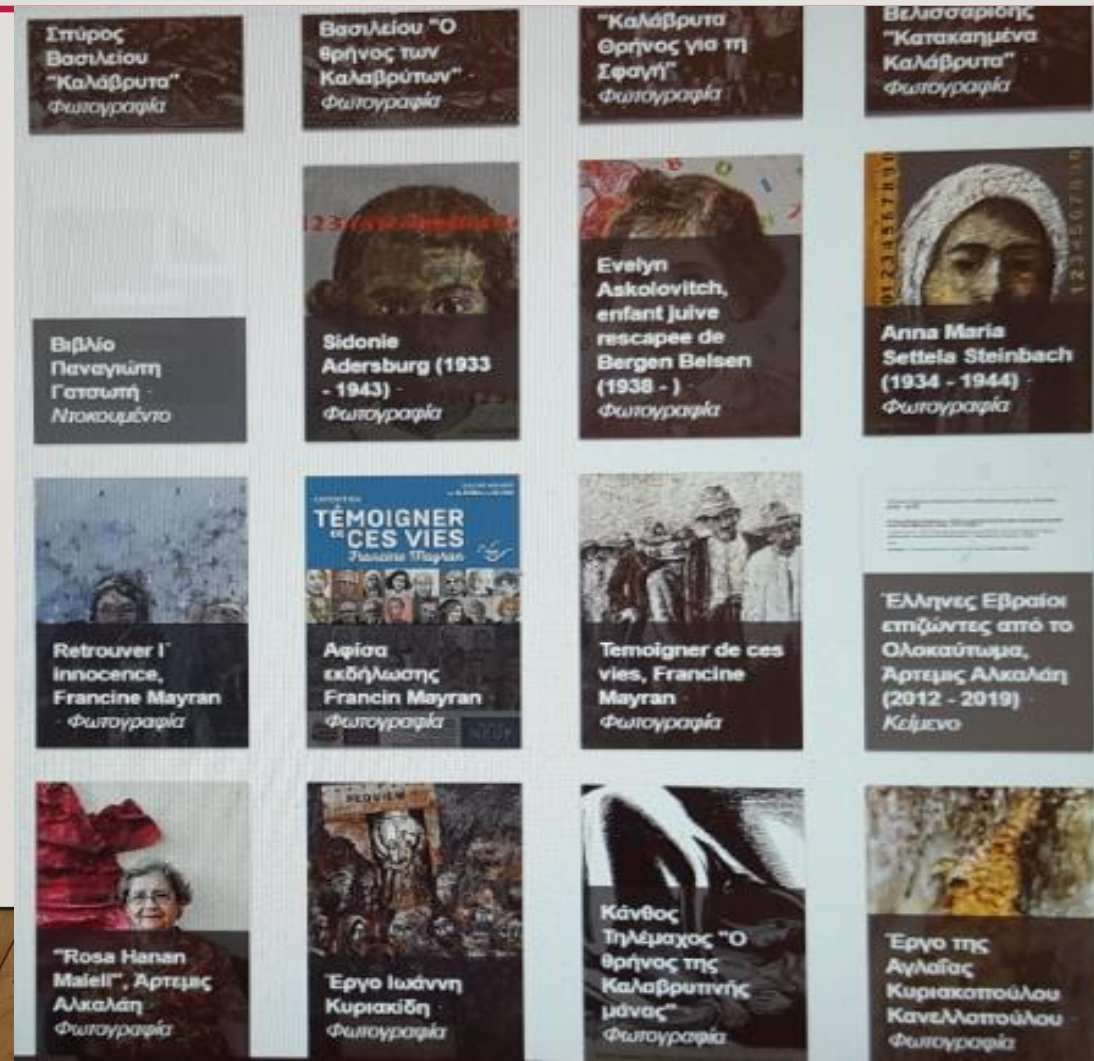

Βελισσαρίδης Γιώργος: «Καλάβρυτα - Θρήνος για τη σφαγή», ξυλογραφία, 39,5x47 εκ., 1953.

Η Francine Mayran και η Άρτεμις Αλκαλάη με τις ενδιαφέρουσες καλλιτεχνικές πρακτικές τους καταδεικνύουν την ακρότητα, την ιστορική μοναδικότητα του Ολοκαυτώματος η οποία συνδέεται με τον προγραμματικό, βιομηχανοποιημένο και ολοκληρωτικό χαρακτήρα της εξόντωσης των Εβραίων. Στο έργο και των δύο που υπάρχει στο υλικό – συμβολικά ή όχι – κυριαρχεί ο αριθμός στο χέρι, το πειστήριο της αδιανόητης απανθρωποποίησης.

- Francine Mayran. [VISAGES D ' ENFANTS SOUS LE NAZISME](#). Ανακτήθηκε 27/05/2020.
- Rosa Hanan Malell", Άρτεμις Αλκαλάη
- Diablog.eu. [Η Άρτεμις Αλκαλάη και η τριλογία της Εμμονής](#). Ανακτήθηκε 27/05/2020.

Από την εικαστική έκθεση με τίτλο «Όταν το σπίτι δεν θα σ' αφήσει να μείνεις: η μετανάστευση μέσω της σύγχρονης τέχνης». Καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο παρεμβαίνουν εικαστικά για τη μετανάστευση, την προσφυγιά, τον εκτοπισμό ανθρώπων στις μέρες μας.

Στη φωτογραφία γλυπτό έργο του Camilo Ontiveros με τίτλο «Προσωρινή αποθήκευση: Τα υπάρχοντα του Juan Manuel Montes» (“Temporary Storage: The Belongings of Juan Manuel Montes”, 2017).

- Στον 21ο αιώνα το τραύμα της προσφυγιάς το ζούμε πολύ έντονα και στη χώρα μας. Έχει ενδιαφέρον να διερευνήσουμε πώς καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο με τις εικαστικές παρεμβάσεις τους διαμαρτύρονται για τον βίαιο εκτοπισμό, τις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης ή ακόμη και τον θάνατο ανθρώπων στις μέρες μας.
- Η τέχνη μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός αντίδρασης αλλά και πρόληψης στη μαζική βία και στην ανθρώπινη θηριωδία. Με θέμα **«Ο ανθρώπινος πόνος από τα εγκλήματα πολέμου και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας απαιτεί να σταματήσουν οι ιστορικές αδικίες, τα τραύματα και οι ακρότητες»**, δημιουργήστε μια δική σας εικαστική σύνθεση και αφού τη φωτογραφίσετε και τη σκανάρετε στη συνέχεια μπορείτε να την αναρτήσετε. Εναλλακτικά, για τη δημιουργία του κολλάζ χρησιμοποιήστε το ψηφιακό εργαλείο Collage το οποίο βρίσκεται στην εκπαιδευτική πλατφόρμα [e-me](#).